

AUTORSKÉ PRÁVO

Mezinárodní AP ochrana

- Duševní vlastnictví: patenty, ochranné známky, průmyslové vzory, **autorské právo**, nové odrůdy rostlin, obchodní tajemství...
- 1886 Bernská úmluva – literární a umělecká díla, angloamerické + kontinentální právo
- WIPO (World Intellectual Property Organization) součástí OSN
 - Ochrana AP a poradenství (i osvěta) ve 187 státech
 - Vliv ICT => úprava mezinárodních smluv
 - Správa internetových jmen a adres
- EBLIDA: 125 členů (z ČR SKIP a AKVŠ) - zájmy informačních a dokumentačních institucí v Evropě
- Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu (OHIM) 2016=> Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO) - největší agentura EU pro duševní vlastnictví

Zájmy autorů a uživatelů podle LZPS

- Čl. 34: právo na ochranu tvůrčího duševního vlastnictví

X

- Čl. 17: právo na informace
- Čl. 33: právo na vzdělání

Autorský zákon

- Účinný od 2000, od 2014 účinná novela k osiřelým dílům (a další)
- Právo autora k jeho dílu
- Práva související s právem autorským (výkon \neq dílo)
- Právo pořizovatele k jím pořizené databázi
- Kolektivní správa uvedených práv

E-kurz - Co nebylo jasné?

- Dílo + druhy (osiřelé, kolektivní, souborné, školní, zaměstnanecké, tvůrčí zpracování jiného díla, SW...)
- Nakládání s osiřelými díly a SW jako dílem
- Původci děl: autoři, výkonní umělci, pořizovatel databáze
- Osobnostní a majetková autorská práva (+ užití díla)
- Zákonné licence (užití pro osobní potřebu, citace, knihovní licence, další zákonné licence)
- Licenční smlouvy, vč. CC
- Zvláštní právo pořizovatele databáze
- Kolektivní správa AP

Dílo

- Jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora
- Objektivní vyjádření trvale i dočasně, bez ohledu na rozsah, účel, význam a formu
- Ochrana od vzniku (vyjádření, ne zveřejnění)
- Musí být dokončené, ale ochrana všech částí – postavy, názvy, prostředí
- Jedinečné X původní = originální
- Není např. denní zpráva, myšlenka, postup, vědecká teorie, objev, matematický vzorec, statistický graf...
- Co to tedy je?

Nosiče

- Nezávislost trvání ochrany díla na životnosti hmotného nosiče (ne povinnost chránit nosič, pokud neřečeno, např. knihovna)
- Výjimky: např. výtvarné dílo
- Vlastnictví nosiče není oprávnění k výkonu práva dílo užít
- Např. e-prezenčka, mazání e-knih z půjčovaných čteček

Specifické typy děl

- Úřední dílo a výtvor tradiční lidové kultury: výjimka ve veřejném zájmu
- Kolektivní (ne audiovizuální) X souborné dílo (jedinečný výběr, struktura)
- Vzniklé tvůrčím zpracováním jiného díla (překlad, parodie...), právo autora zachováno => nutný souhlas

Osířelé dílo

- Postup zjišťování + celoevropská veřejná [DB](#), statut kdykoli ukončit přihlášením se
- Digitalizace a zpřístupnění, pokud ne předpoklad protestu, trvají další práva (uvádění autora apod.)
- Užití jen veřejnými institucemi neziskově, jen pro slovesná + s nimi spojená vyobrazení a audio/vizuální ve sbírkách veřejných knihoven, archivů, muzeí a škol

Počítačové programy

- Do AP nezasahuje ten, kdo
 - Rozmnožuje a upravuje pro užití oprávněně nabyté rozmnoženiny pro zavedení a provoz a v souladu s jeho určením
 - Zhotoví záložní rozmnoženinu (i v paměti počítače)
 - Zkoumá funkčnost při oprávněné činnosti
- Zákonné výjimky (např. volné užití) neplatí
- Právo k rozmnoženině za účelem využití, ne dalšího převodu

Zaměstnanecká díla

- MAP zaměstnavatel (X OAP autora)
- Upravují často směrnice, např. na MU: ne k článkům, v RIV = zaměstnanecká, povinnost každé publikované do repozitáře
- Problémy:
 - Ne vše označené afiliací zaměstnanecké
 - Kde končí zaměstnanecký poměr?
 - A jak se dělí výkon MAP?
 - Někdy autor nemá práva užít vlastní dílo

Školní díla

- VŠKP: AZ + zákon o vysokých školách X jiná: jen AZ
- Škola právo na nevýhradní LS o užití, při zisku škola nárok na úhradu nákladů
- Škola nevýdělečně zveřejňuje VŠKP po obhajobě (vč. posudků a záznamu obhajoby), odevzdáním souhlas se zveřejněním bez ohledu na obhajobu (výjimka zdůvodněné části dle zákona)
- Škola nevykonává MAP, nemůže např. vydat VŠKP pod CC (ale u zaměstnaneckých ano)
- Při zájmu komerčního subjektu využít VŠKP:
 - Škola – bez výhrad?
 - Autor – uzavření licence
 - Kompenzace nákladů škole

Autoři a práva

- Autorem jen FO
- Anonymní a pseudonymní zastupování zveřejnitelem
- Spoluautoři rovná práva, není jen rádce či pomocník (i odborný či kdo dal podnět)
- Dualita autorských práv: osobnostní a majetková

Osobnostní AP

- Osobování si autorství
- Rozhodnutí o zveřejnění
- Nedotknutelnost díla
- Nelze se vzdát, převést
- Některá smrtí zanikají, jiná vymáhat i po uplynutí MAP blízkým, PO sdružující autory nebo kolektivním správcem

Majetková AP

- Právo dílo užít nebo udělit jinému oprávnění k užití, bez oprávnění jen zákonné výjimky
- Užitím či oprávněním jiného právo autora nezaniká (jen omezeno, např. výhradní LS)
- Právo na odměnu při rozmnožování pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu:
 - Za tiskové, audio(vizuální) vysílání či záznam na nosič
 - Platba za MOŽNOST vytvořit
 - Kolektivnímu správci platí výrobce, dovozce či příjemce přístrojů ke zhotovení rozmnoženin a nosičů, poskytovatel tiskových rozmnoženin za úplatu

Příklad: článek o informačním auditu v repozitáři

- Má knihovna právo požadovat možnost rozhodnout, jestli může být zveřejněný?
- => OAP u autora, takže ne, ale možnost postihu při porušení jiného než AZ (pracovní kázeň, mlčenlivost...)
- Kdo má právo rozhodnout, jestli bude článek vydán pod licencí CC, když vznikl jako...
 - ...úkol pro splnění předmětu na MU?
 - => školní dílo, MAP na studentovi
 - ...úkol zadaný knihovnou jejímu zaměstnanci?
 - => zaměstnanecké dílo, MAP na knihovně (výběr licence CC)
 - ...v rámci volného času zaměstnance knihovny?
 - => MAP na autorovi, ale nesmí použít chráněné informace

Užití díla

- Rozmnožování: jakkoli, i dočasně
- Rozšiřování: v ES po prvním vyčerpáno (mimo pronájem a půjčování)
- Pronájem + půjčování
- Vystavování: zpřístupnění pro vnímání
- Sdělování veřejnosti: v nehmotné, hl.
 - Provozování živě nebo ze záznamu
 - Vysílání díla rozhlasem či televizí
 - Aktuálně řešeno hl. s e-knihami (MAP se nevyčerpá), ochrana hlavně pomocí (sociálního) DRM

Užití díla dle rozhodnutí soudu (zahraničí)

- Odkaz na web s pirátským obsahem není sdělováním veřejnosti (zatím nezávazné) - Press release of Court of Justice of the European Union, No 37/16
- Lze přeprodávat či darovat e-knihy (nutné moci dokázat řádné zakoupení) - Court of Appeal of Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2015:66, 20 January 2015
- Google Books s víc než 20 min. naskenovanými knihami s možností zobrazení části s vyhledávaným textem (full text) spadá do fair use => usnadnění nákupu dle zájmu čtenáře, ne celá kniha - Authors Guild v. Google Inc, U.S. Supreme Court, No. 15-849

Platnost MAP

- Nelze se vzdát, nepřevoditelná, ale dědictví
- 70 let od smrti (posledního spolu) nebo od zveřejnění (ano/pseudonym)
- Audiovizuální od smrti posledního z: režisér, autor scénáře, dialogů a hudby pro toto užití
- Dosud nezveřejněné 25 let pro zveřejnitel
- Po uplynutí dílo volným

Porušení práv

- Autor a kolektivní správce se může domáhat zastavení porušování, odměny...
- Do AP zasahuje:
 - Kdo obchází technické ochrany, prodává k tomu zařízení, výrobky nebo součástky
 - Kdo odstraní nebo mění e-informaci o správě práv nebo takto upravená rozšiřuje či přijímá
 - Kdo pro své dílo využívá prvků (i úpravy) s možností záměny s jiným dílem téhož druhu

Obecné principy omezení práv autora

- Pravidlo: k užití nutný souhlas autora!
- Výjimky => ZÁKONNÉ UŽITÍ (omezení AP)
- Omezení jen pro zvláštní případy jasně dané zákonem, nesmí být v rozporu s běžným užitím, jen na dílo zveřejněné
- Bezúplatné zákonné licence X úplatné zákonné licence X bez zákonné licence

§ 30 Užití pro osobní potřebu

- = volné užití
- Pro FO bez účelu prospěchu není užitím
- Neplatí SW, e-databáze, stavby a záznam audiovizuálního díla při provozování ze záznamu nebo přenosu
- Tiskové (mimo notový záznam) volnějšší – i na objednávku a vnitřní potřeba PO
- Užití díla pro nezbytné předvedení či oprava přístroje zákazníkovi

Malé
výňatky

Až celá drobná díla pro kritiku,
vědu, odbornou tvorbu

Ilustrace při vyučování,
výzkum; bez prospěchu

Citace dle AZ (§ 31)

- „(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo
 - užije **v odůvodněné míře** výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,
 - užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s **poctivými zvyklostmi a v rozsahu** vyžadovaném konkrétním **účelem**,
 - užije dílo při vyučování pro ilustrační **účel** nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne **rozsah** odpovídající sledovanému účelu;
 - vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.“

VŽDY nutná
informace o zdroji

Jen odůvodněná míra,
rozsah a daný účel

§ 31 Citace

- Při autocitaci stejná pravidla
- Obrázky a grafy stejné jako text
- Citace dle akademických pravidel a zákona odlišné (plagiátorství myšlenkové X vyjádření)

Knihovní licence

- Zpřístupnění ze sbírek - nevýdělečné školské a vzdělávací zařízení
- Půjčování po zaplacení odměny autorům, nutné roční statistiky pro vyúčtování
- Rozmnoženiny pro archivní nebo za poškozené, které nelze koupit (lze i půjčovat)
- Půjčování VŠKP na místě pro studium
- Možnost v katalogu pro nabídku užít obálku a obsah
- E-prezenčka + podobné u zvukových + digitalizovaná volná díla (EOD) cena jen náklady zpracování X jiné e-dokumenty jen díky [smlouvě](#) s DILIA a autorským odměnám (6 Kč/str. – vyšší než kopie)
- E-prezenčka (i při existenci e-knihy) možná v EU => Tisková zpráva Soudního dvora EU ze dne 11. 9. 2014, č. 124/14

Další zákonné licence (výběr)

- Katalogová: pro propagaci akce
- Zpravodajská: info o aktuálních událostech s možností sdílení
- Užití díla umístěného na veřejném prostranství
- Užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního: přiměřeně a bez prospěchu
- Pro zdravotně postižené: přiměřené a bez prospěchu
- Pro dočasné rozmnoženiny: přenos díla po síti prostředníkem nebo oprávněné užití díla

Základní ustanovení pro smluvní typy

- Licencí autor uděluje oprávnění k užití
- LS lze omezit na určité druhy užití i na čas a místo, množství a rozsah; pokud neuvedeno, předpoklad nutného k účelu
- Výhradní X nevýhradní
- Odměna autorovi (stanovena, obvyklá, jasně bezúplatná):
 - Za pronajímané audio(vizuální) se nelze vzdát
 - Při výpočtu dle výnosů nutné umožnit autorovi kontrolu
- Specificky definována nakladatelská
- Možné návrh i pro neomezený okruh nabyvatelů a bez informování navrhovatele (v souladu se zvyklostmi a dodržet pravidla) - CC

Veřejné licence (CC)

- Možnost šíření (dle vybraných [podmínek](#))
- Nutné údaje o díle (autor, název, URL...) a odkaz na CC licenci
- Neodvolatelné (nelze zamezit povolenému v době získání kopie při trvání licence)
- Zanikají při porušení podmínek u nabyvatele
- (dle Gruber)

- CC ≠ OA

Konec LS

- Odstoupit před zveřejněním, pokud již dílo neodpovídá přesvědčení
- Při nedostatečném využívání LS možnost odstoupit (pokud vina není u autora), ale nejprve vyzvat k využití v přiměřené lhůtě
- Pokud LS nevyklučuje, práva po smrti FO nebo zániku PO na právního nástupce
- U koho škoda za předčasné ukončení LS, právo na náhradu, ale výpočet nejasný

Databáze

- Způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem
- Nutný podstatný kvalitativní či kvantitativní vklad, každý => nový běh trvání práva (15 let)
- Pořizovatel databáze:
 - Většina období AP mimo bezúplatné licence
 - Pořizovatelem může být i PO, stačí dát podnět
 - Právo převoditelné
 - Nezasahuje oprávněný uživatel přístupem a běžným užitím

Zvláštní právo pořizovatele databáze

- Vytěžování (přepis obsahu na jiný podklad) a zužitkování (zpřístupnění obsahu) není půjčování
- „Opakované a systematické vytěžování nebo zužitkování **nepodstatných** částí obsahu databáze a jiné jednání, které **není běžné, přiměřené** a je na újmu oprávněným zájmům pořizovatele databáze, **není dovoleno.**“
- Možné i podstatné užití pro osobní potřebu, vědecké a vyučovací účely (nutné pramen a nevýdělečné) a úřední účely (veřejná bezpečnost, soud...)

Ještě několik poznámek

- K zařazení díla do DB nutný souhlas autora
- Díla zařazená do DB neztrácejí nárok na vlastní AP ochranu
- Nutné odlišovat i SW a jeho ochranu
- Čím obecnější databáze (výběr a uspořádání), tím obtížnější AP ochrana
- Příklad: Občanské sdružení vytvořilo úžasnou e-databázi článků pod CC. Knihovna by ji chtěla zpřístupnit, ale koho žádat o práva?
- => Pořizovatel databáze, autor SW; články není potřeba díky CC

Práva související s právem autorským

- Práva k uměleckému výkonu, výrobce k zvukovému a obrazovému záznamu, televizního vysílatele k vysílání => platnost obdoby (většiny) AP, i výjimek z nich a LS
- Právo nakladatele: odměna za rozmnoženinu jím vydaného díla pro osobní potřebu
- Trvání MAP 50 let od vzniku práva, zvukové záznamy 70 let

Kolektivní správa AP

- Výhradně PO, ne podnikání, ale hlavní činnost
- Zástup při vymáhání nároků, přerozdělování odměn (nutné se přihlásit), mezinárodní řešení
- Správa MAP všech dotčených
 - DILIA: díla literární, divadelní
 - OSA: díla hudební (skladatelé a textaři)
 - INTERGRAM: výkonní umělci a výrobci zvuk.(obraz.) záznamů
 - OOA-S: díla architektonická a výtvarná (i v audiovizuálních, např. kameramani, scénografové)
 - GESTOR: výtvarná díla při opětovém prodeji originálu
 - OAZA: zvukaři

Náhrady knihovny k DILII

- 1x ročně vyúčtování za kopie, součet:
 - Za kopírovací zařízení
 - Za počet barevných i černobílých kopií
- 1x čtvrt roku za e-kopie
 - Statistiky a faktury k DILII přes NKP (přepočítává)
 - Za EDD v knihovně (i digitální)

Připravovaná novela

- Formální a dílčí změny
- Změna knihovní licence pro zvukové a (audio)vizuální díla
- Rozšíření licence pro osoby se zdravotním postižením
- Výrazná změna kolektivní správy s přesnějším vymezením + odbourání částečného řešení k jednomu dílu (společné zastoupení jedním kolektivním správcem) + sazby srovnatelné s EU
- Zvláštní úprava pro díla online
- Seznam děl na trhu nedostupných => Národní knihovna => možná kolektivní licence na obsah digi knihoven s ostatními knihovnami pod MK
- Diskutováno: MAP nakladatele, výjimka pro užití díla na veřejném prostranství (svoboda panoramatu)

Úkol na příště

- Přečtěte si [vzorový knihovní řád](#) a označujte si ho dle metody I.N.S.E.R.T.
 - Pozorně čtěte
 - V pravém okraji textu u každého odstavce udělejte značku (označte uvedené informace znaménky):
 - ✓ „fajfka“ - známá
 - - mínus - v rozporu s tím, co jste si mysleli
 - + plus - nová
 - ? otazník - nerozumíte nebo chcete vědět víc
 - V levém okraji udělejte poznámku, ze kterého zákona a jaké jeho části vychází

Použité zdroje

- Autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů
- BARTÁK, Jan. Elektronické dodávání dokumentů (EDD). Dilia [online]. 2011 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.dilia.cz/index.php/component/k2/item/8418-elektronicke-dodavani-dokumentu-edd>
- GRUBER, Lukáš. Typy CC licencí. Creative Commons Česká republika [online]. c2013 [cit. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.creativecommons.cz/zakladni-informace-o-cc/typy-cc-licenci/>
- KŘÍŽ, Jan. Autorský zákon a předpisy souvisící: Komentář Text autorizován k 1.11.2002. 1. vyd. Praha: Linde, 2002, 791 s. ISBN 80-720-1385-8.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 2. 2. 2011, č. j. 5 As 38/2008-288
- TELEC, Ivo. Autorský zákon: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 5 Tdo 621/2006
- Zákon o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů